

Ekspressionismen 1905 - 1925

**En powerpointpræsentation af Sidse Hasle,
underviser i dansk og tysk på N. Zahles Gymnasieskole, 2015.**

Ekspressionisme >< Realisme

- Opgør med realismens forsøg på objektivt at skildre den ydre virkelighed
- Kunstens mål er ikke længere at efterligne verden/virkeligheden (realismen), men at skabe billeder af en indre, subjektiv verden

Ekspressionisme – en subjektiv kunst

- Ekspressivt = voldsomt, udtryksfuldt, man udtrykker det indre / det subjektive og især den indre verdens stærke følelser såsom angst og lyst. Ikke enten angst eller lyst, men ofte både-og, på én gang....
- Forvrængninger, stærke farver, voldsomme lyde, sanse-bombardement... kontraster, det groteske, undergangsstemning, fremmedgørelse...

Værdisammenbrud

- I perioden 1900-1919 sker der et vendepunkt i verden, som får konsekvenser for den moderne kunst og litteraturs udvikling
- 1. Verdenskrig => er værdisammenbrud
- For første gang bruges det moderne produktionsapparat i en destruktiv hensigt

1. Verdenskrig

- I starten af 1900-tallet lurer katastrofen: Europas store sammenbrud er på vej
- Det kontinent, man troede var det mest civiliserede, viser sig at være bestialsk

1. Verdenskrig



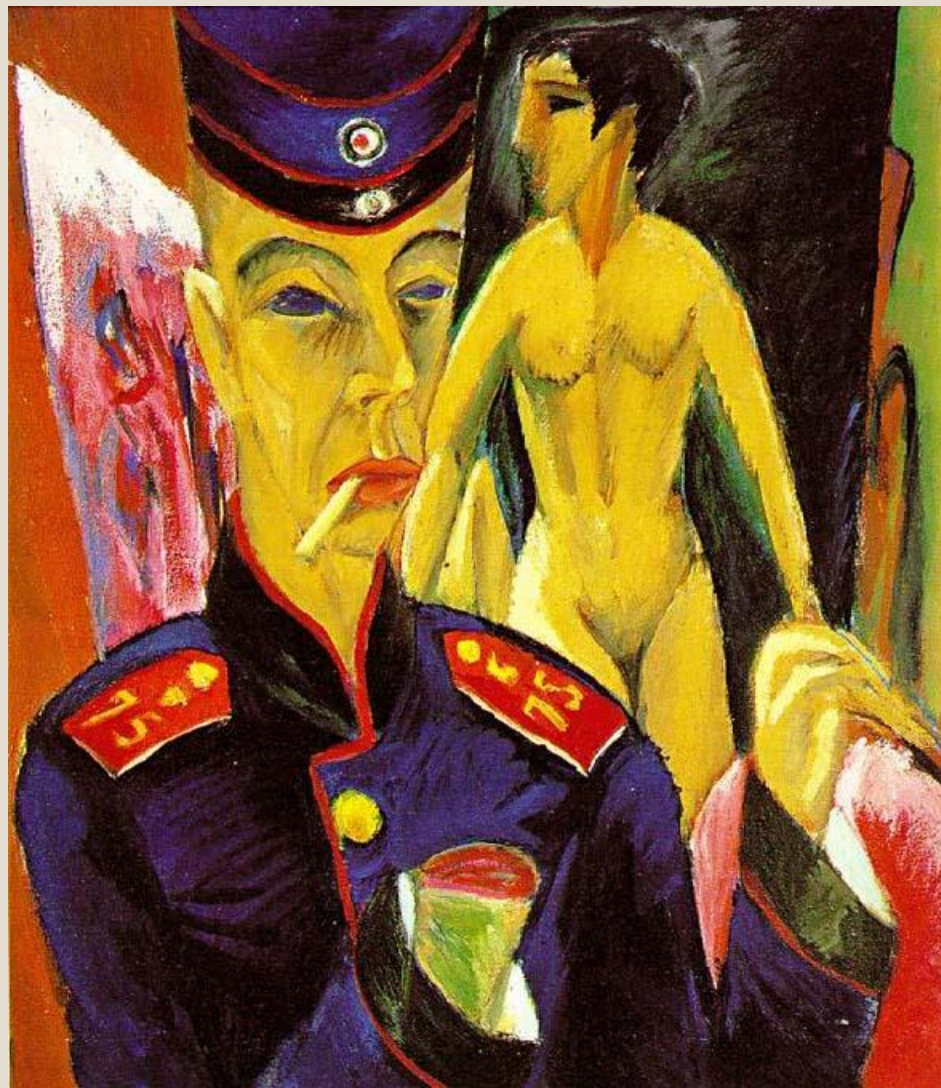
Christopher R.W. Nevinson: Maskingevær (1915)



John Singer Sargent: Gassed (1919)



Max Beckmann: Natten (1918–1919)



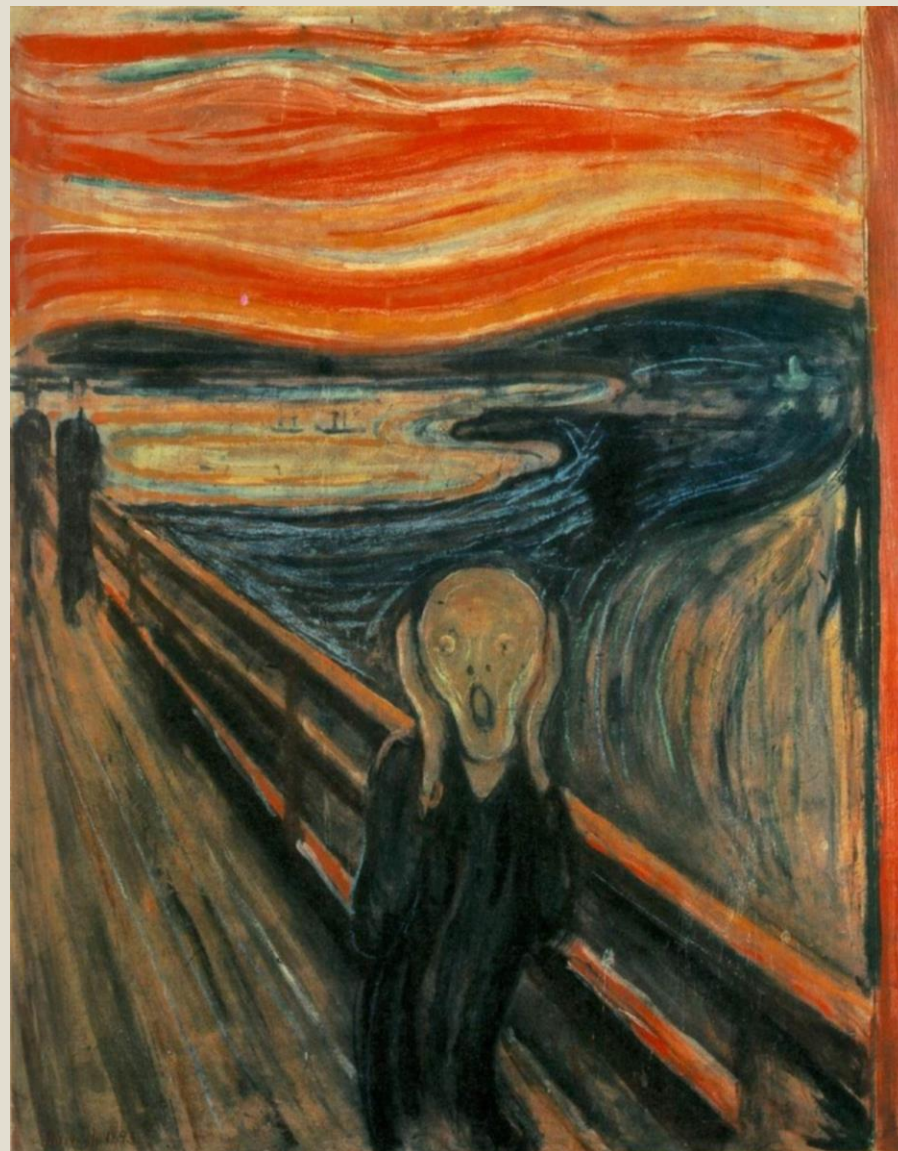
Ernst Ludwig Kirchner: Selvportræt som soldat (1915)

Skyttegravskrig

- 1. Verdenskrig var i høj grad en skyttegravskrig: Soldaterne gravede sig ned i skyttegrave
- I skyttegravene var der problemer med at skaffe sig af med de dræbte
- Dvs. efter angreb måtte soldaterne leve blandt døde og til lyden af jamren fra sårede soldater
- 1. verdenskrig kaldes den ukendte soldats død. Mange har ikke kunnet identificeres. Soldaten blev reduceret til kanonføde
- => Krigen gør ikke drenge til mænd, men nedbryder dem. Tapperhed, mod, menneskelighed er intet værd – mennesket mejes ned af kanoner, maskingeværer og granater

Granatchok

- Når soldaterne under 1. Verdenskrig sendes hjem som sårede, oplever man en ny type sårede soldater, som ikke er sårede på kroppen, men på psyken
- De har hukommelsestab, er ramt af stumhed, har tics, græder, er hysteriske.
 - ⇒ Det opfattes som en skandale, som umandigt
 - ⇒ Man tvinges efterhånden til at anerkende krigens psykiske følger – man taler om granatchok som krigens psykiske virkning
 - ⇒ Krigen var nedbrydende for psyken, fordi man anonymiseres, fjenden anonymiseres (man mødes ikke/ser ikke hinanden), personligt mod spiller ingen rolle – man kan intet stille op over for de pludselige angreb. Man venter bare, omgivet af faldende kammerater
 - ⇒ Krigen medfører et nyt billede af mennesket, som har følsomheden og smerten som psykiske kendetegn



Edvard Munch: Skriget (1893)

Den moderne livsfølelse

- Munchs maleri viser den angst og uro, der i slutningen af 1800-tallet sætter ind sammen med den moderne livsfølelse
- Mennesket er på Herrens mark, og Herren er væk. Som Nietzsches berømte udsagn i slutningen af 1800-tallet: "Gud er død". Man må nedbryde alle værdier for at genopbygge sine egne.

I opløsningen af den kendte verden kan en ny verden skabes

- Nietzsche hylder de nye muligheder, der kan vokse ud af værdiernes sammenbrud

Kaosdyrkelse

”Man må have kaos i sig for at føde
en dansende stjerne.”

(Nietzsche)

Destruktionslængsel

»Jeg har længtes mod skibskatastrofer
og mod hærværk og pludselig død«

(Tom Kristensen: Fra digtet "Angst")

Den indre verdens kraft

- Den ydre verden skal nedbrydes, for at en ny kan skabes
- I kunsten bliver den ydre verden opløst til fordel for fantasiens skabende kraft.

Det indre landskab

- Kunstens mål er ikke længere at efterligne verden, men at give rum for en indre, subjektiv verden

Vigtigheden af den indre verden

”at slynge sin indre verden
med dens flammehjul ud i rummet”

Tom Kristensen: ”Fribytter” (1920)

Storbyen

- Byen er et centralt motiv for ekspressionisterne
- for temaet er det moderne liv, der konstant er i forandring – og det liv leves kun i byen.
- Se for eksempel de mange ekspressionistiske malerier af gadelivet, især det hektiske liv i Berlin
- Støjen og den hurtige trafik fra storbyen er et centralt motiv for mange ekspressionistiske digtere

Ja, storbyen!!

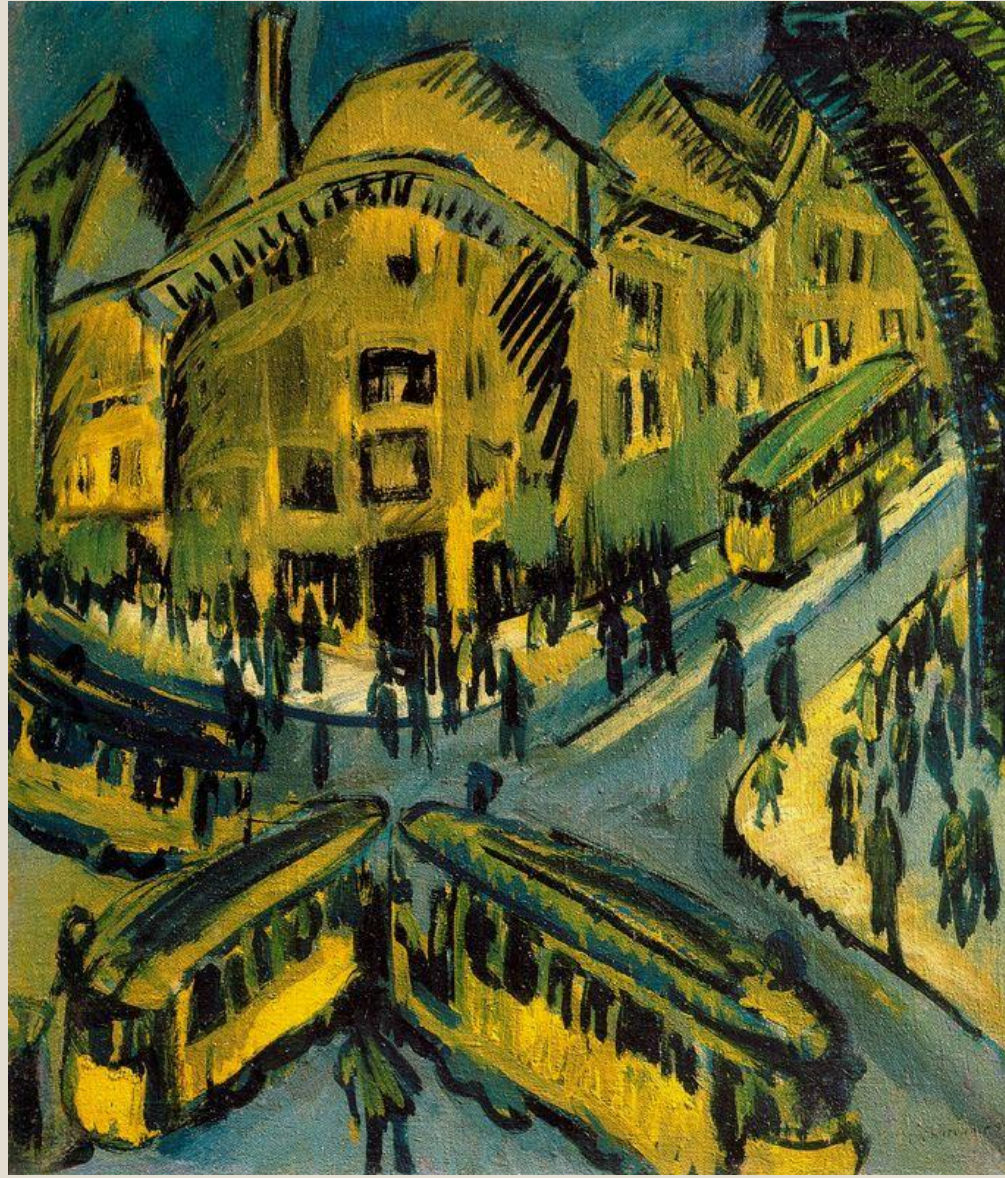
- Byen er den nye natur
- Byen er fuld af fart og bevægelse
- Byen er urolig
- Byen er erotikkens sted
- Byen er fristende og farlig
- Byen bliver både skildret som det nye landskab, men også som undergangens sted



Ernst Ludwig Kirchner: Gadebillede i Berlin (1913)



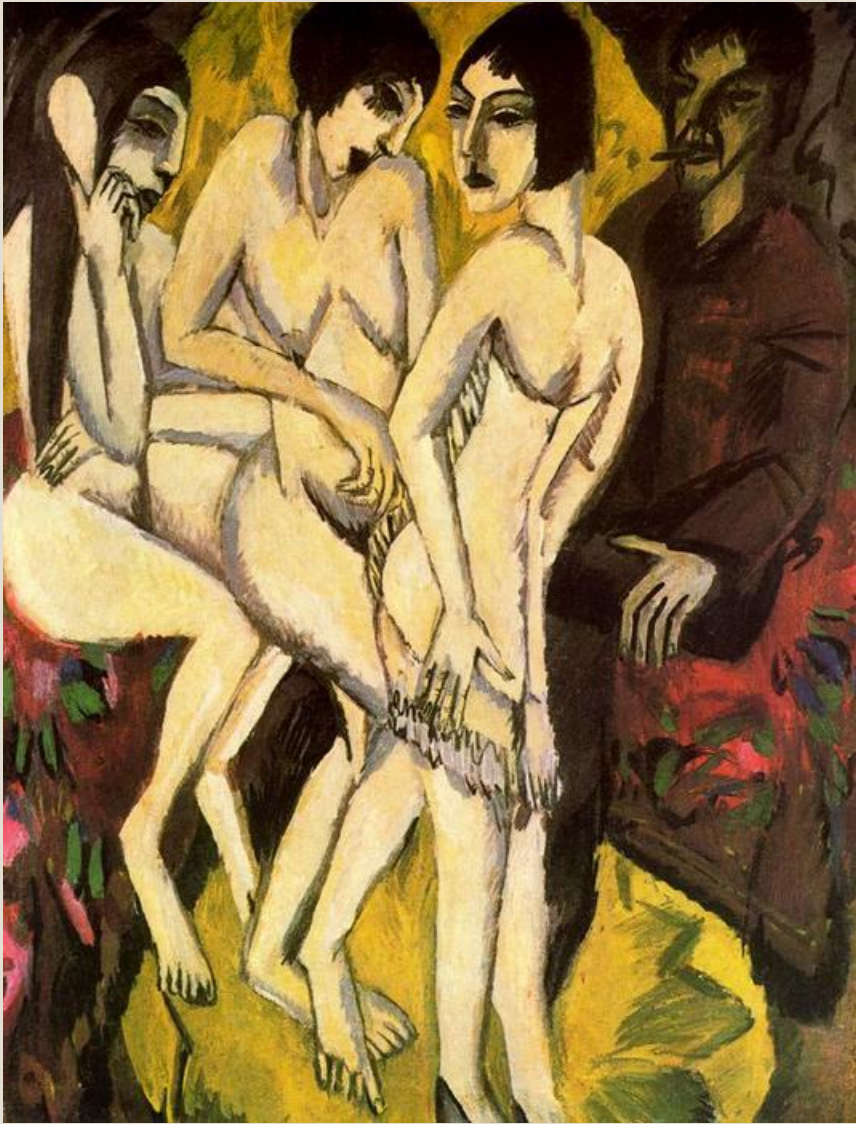
Kirchner: Gadebillede fra Berlin (1913)



Ernst Ludwig Kirchner: Nollendorfplatz (1912)



George Grosz: Gadens tempo (1918)



**Ernst Ludwig Kirchner: Paris' dom
(Prostituerede i Berlin) (1913)**



George Grosz: Metropolis (1917)

Byen som det indre landskab

- Storbyen bliver også et udtryk for den moderne sindsstemning
- I byen afspejles mange af de moderne menneskers skiftende sindsstemninger

**George Grosz:
Selvmord (1916)**



**George Grosz: Solens
formørkelse (1926)**



Temaer

- Byen
- Undergang
- Det mørke og skyggefulde i mennesker
- Kvindekroppen
- Det erotiske
- Det tiltrækkende i det negative
- Angsten
- Ro og uro
- Mellem-tilstande: Fx mellem drøm og vågen
- Fantasiens kraft

Stiltræk

- Fokus på at udtrykke den indre verden frem for realisme
- Voldsomme, urealistiske farver
- Forvrængninger i det hele taget
- Overdrivelse
- Ophidselse (ekstase)
- Intensitet i følelsen
- Kontraster
- Verden/virkeligheden gengives som støj, som farve osv.

Ikke at sanse verden, som verden er, men at gengive de subjektive sanseindtryk

- Det er ikke virkeligheden og dens objekter som sådan, der interesserer ekspressionisterne, men det indtryk de gør: Således bliver ting og mennesker opløst til fordel for farver, former, lyde, lugte...



Franz Marc: Kæmpende former (1914)

Ikke en objektiv virkelighed, men menneskets syner skal udtrykkes

”Er en Fribytter ikke en Skaber,
der kæntrer med sjæleblank Ro
for atter at støbe sig Syner
med lysere, farverig Tro,
for atter med voldsomme Hænder
af skabende Evne krummet
at slynge sin indre Verden
med dens Flammehjul ud i Rummet?”

Tom Kristensen ”Fribytter” (1929)